

Я не могла відкрити бляшанку з пивом. Знову і знову намагалася підхопити металевий гачок на кришці, ризикуючи поплатитися за це нігтями. Марно. Пиво залишалося в банці, я — у розпачі.

— Який гарний початок дня, — пробурмотіла я, ставлячи пиво на вологу від учорашнього дощу землю.

Зазвичай день я починаю з чашки розчинної кави або істерики сестри, яка побачила павука в кутку кухні. Зранку гортаю стрічку новин, вивчаю мапу повітряних тривог і намагаюся знайти хоч якийсь привід для радості. Таких приводів було мало. Принаймні для нас — сім'ї переселенців з Луганщини, яких відкинуло за тисячу кілометрів від рідних стін.

— Я зараз повернусь, — сказала бляшанці, ніби та могла кудись зникнути, — тільки візьму ніж.

Зайшла до хати тихо, щоб не розбудити родину, пошаруділа на кухні й повернулася до свого місця. Відколупнула металевий гачок лезом, налила пиво в чашку з вицвілими квітами, зробила ковток і скривилася.

— Кепсько, — зробила висновок чи то про пиво, чи то про життя в селі загалом.

У Кунчі ми жили п'ятий місяць. Тут наприкінці лютого нас зустріли голі дерева, нині ж навколо все квітло, символізуючи початок літнього сезону. Черговий місяць *не вдома*.

Другий ковток пива був приємніший. Я взяла скетчбук і приставила олівець до білого паперу. Коли на душі погано,

я малюю. Виходить, мабуть, не дуже, але сам процес допомагає впорядкувати думки. Думок, на відміну від чистих аркушів, мала я багато.

На годиннику ще не було шостої, а літнє сонце вже огортало нашу мазанку, невеликий палісадник та рушники, які над ним сушилися. Я вместила у кріслі, товарний вигляд якого з'їли роки й зім'яли незнайомі мені дупи, і намагалася зосередитися. Погляд зупинився на чорнобривцях. Згодиться.

— Єво, це ти?

Від несподіванки я здригнулася, олівець одразу ж випав з рук. Знадобилося кілька секунд, щоб пульс повернувся до норми. Після початку повномасштабної з нервами була біда — ледь не від кожного різкого звуку я могла закричати.

— Чого лякаєш? — пошепки відповіла я, дивлячись на сусіда. — Не шуми, мої ще сплять.

Хлопець завмер. Його міцні руки, яким заздрили чи не всі спортсмени села, тримали щось у пакеті.

— Та я молоко приніс, — уже тихіше сказав сусід, киваючи на трилітрову банку. — Маман сьогодні в місто поїхала, я за неї.

— То постав на стіл, я потім занесу.

Я кивнула в бік дерев'яного столу біля крісла. На ньому ще лежали дідові скарби з городу — кілька кривих морквин та якась зелень.

— Ага, потім, — скривився хлопець. — Ти бачиш, як сонце швидко сходить? За годину вже буде спека. Молоко скисне, якщо на вулиці залишити.

— Дякую, а то ж я не знала.

Я роздратовано глянула на трилітрову банку. Взагалі, молоко я люблю, але звикла бачити його в іншому ампула — у пластикових пляшках або пакетах, які лежать на полицях супермаркетів. Пастеризоване, пряжене або ще якесь. А цей трилітровий монстр мені незрозумілий. Молоко натуральне, одразу з-під корови. Його потрібно було кип'ятити

й щоразу, дивлячись на нього, згадувати: тепер ти живеш у селі. Не в рідному цивілізованому місті, а в маленькому селі на Хмельниччині.

— У тебе таке обличчя, ніби хочеш запхнути цю банку мені в дупу, — просичав сусід.

Сусід — тобто хлопець із дивним для цієї місцини іменем Марк — насупився, а мені стало ще більш кепсько, ніж хвилину тому. Авжеж, Марк не винен у тому, що в депресивні роздуми мене ввігнав один лиш погляд на банку з молоком. Останнім часом настрої був нестабільний і непередбачуваний. Останнім часом — це від початку повномасштабного вторгнення росіян, коли що.

— Вибач, — я скривила губи у спробі всміхнутися. — Подякуй мамі від нас. Зараз занесу.

Пані Людмила раз на три дні приносила нам молоко. Кілька разів ми намагалися платити за трилітрову щедрість, але жінка відхрещувалася від грошей із небаченим ентузіазмом.

— Та як я з вас візьму? — махала руками пані Людмила, відвертаючись. — Ви ж наші біженці, вам і так важко...

Нам справді було важко. Ще й від того, що хотілося сказати: ми пе-ре-се-лен-ці, а не біженці. Біженці — то за межами України. А ми ніби в себе вдома. Тільки область змінили.

— Це в тебе пиво? — запитав Марк, всівшись у крісло, щойно я занесла молоко в хату. — Серйозно?

Я скривилася.

— У мене поганий день.

— Він тільки почався.

— У мене поганий початок дня.

Сусід гмикнув. Витягнув ноги, склав руки на животі, від чого темно-синя футболка зім'ялася. Сонячні промені падали на його короткострижену голову, надаючи темному волоссю такий собі градієнт.

— Поділишся? — запитав хлопець, киваючи на напівпорожню чашку.

Я винесла ще одну бляшанку.

— Ти часто п'єш?

— Хочеш запідозрити мене в алкоголізмі? — я примружила очі. — Забий. Мені двадцять п'ять, я живу з батьками. З ними важкувато стати алкоголічкою. Це я так... пів ночі не могла заснути.

Марк уважно подивився на мене й трохи відсунувся, щоб я змогла присісти на бильце крісла. Не зговорюючись, одним ковтком ми осушили чашки з темно-жовтою рідиною.

— Чого не спала?

Я шумно видихнула, роздивляючись то свої пальці, то небо. Говорити не хотілося, але не хотілось і залишатися на самоті. Пити з Марком було наче не дуже соромно. Я десь читала, що одна з ознак алкоголізму — це вживання спиртного на самоті.

Із сусідом ми познайомилися в день, коли заїхали в Кунчу. Зробити це було неважко, бо хата Марка стояла через одну від нашої. Ми одразу порозумілися. Мабуть, через вік — хлопець був трохи старший за мене. Інші жителі Кунчі або занадто юні — зі старшокласниками спільну мову знаходила моя сімнадцятирічна сестра, — або занадто дорослі (це вже цільова аудиторія мого діда).

Марк приязно поставився до нашої сімейки, допомагав з різними дрібницями в побуті й згодом навіть набув статусу мого друга.

— Вчора мамі скинули фото нашої квартири, — після паузи вичавила із себе я.

— Влучили?

— Навіть не знаю, що гірше, — гірко посміхнулася я, — якби туди поцілила ракета чи якби там були риля окупантів.

— У вашій квартирі хтось живе? — здогадався Марк.

— виявилось, уже місяць. Місто ще офіційно не взяли, а до нас уже заселилися якісь гниди.

Ми мовчки зробили по ковтку. Пів ночі я думала про нашу трикімнатку в затишному «старому» районі міста. Хоч

останні роки я там не жила — дівчина я доросла, винаймала житло окремо від батьків, — та приходила туди чи не щотижня. Моя кімната. Одежа. Книги. Фотоальбоми. Зрештою, щоденники, яким я довіряла таємниці першого кохання.

— Паскудне відчуття, — констатував Марк.

— Паскудне життя.

— Ну, не перебільшуй. Ви ж у безпеці.

— Ага.

Я вже збиралася сказати щось уїдливе, але стрималася. Не хочеться звучати якось... невдячно. Нас прихистили незнайомі люди. Дали житло, одяг, їжу й усе необхідне для життя. Чи для того, що ми називатимемо життям.

— Я розумію, що не маю права жалітися, — видихнула я, жаліючись. — Є люди, яким важче. Які бачили значно страшніші речі.

Марк глянув на мене з-під лоба.

— На мене натякаєш?

— Я не вмю натякати, — збрехала я.

Погляд мимоволі тягнувся до Маркових ніг, хоч я до них наче вже й звикла.

— Ладно, мені тре' йти.

— Дякую за молоко.

— Дякую за пиво, — гмикнув Марк і, спираючись на крісло, встав.

Розділ 2

Життя в Кунчі не було б таким нестерпним, якби не відчуття безвиході. Може, я могла б змиритися з туалетом на вулиці й купанням у тазику на кухні (яка відіграла й роль ванної), якби не тотальна безпорадність.

У мене не було дому. Тобто це дім Шредінгера — він ніби і є, але його й немає. Квартира стоїть, туди можна повернутися — але водночас і не можна. На початку червня в новинах передали, що росіяни контролюють 70 % Северодонецька. Це була ще не повна окупація міста, але вона наближалася, як кульмінація у фільмі жахів — очікувано, неприємно, страшно.

З кожним днем наші захисники відступали. Залишали квадратні метри міста, у якому я народилась і виросла. Щодня наближалась окупація, а з нею думка: я не можу повернутися додому. Інколи мені навіть снилися жахи про те, що я приїжджаю до Северодонецька, на головній площі якого — триколон. Фу, бридота.

Я втратила не просто сорок два квадратні кілометри рідного міста. Вдома я працювала в тату-салоні: малювала ескізи, біла татування, проводила майстеркласи. Після евакуації роботи не стало. Якщо мої батьки-викладачі й сестра-студентка, загартовані пандемією та карантинном, просто перейшли на дистанційку, то в мене ситуація була складнішою. Бити татування онлайн — малоефективно. Я б сказала, неможливо.

Перші місяці вигнання я прокрастинувала, тривожилася, плакала й обмірковувала своє доволі коротке життя, роблячи

невтішні висновки. Заощадження потихеньку закінчувалися, хоча, маю визнати, витрати в селі були мінімальні. Ні нової одежі, ні суші з ролами у вихідні, ні кінотеатрів чи торговельних центрів. На що витратити гроші? На продукти, донати й несмачне пиво.

— Єво, ти спиш?

Я знову здригнулася, але вже від маминого голосу. Ноги оніміли, на лобі виступило кілька крапель поту — мабуть, не зчулася, як заснула.

— Сплю, — визнала я, намагаючись прийняти звичне положення тіла.

Мама дивилася на мене з докором. Порожні бляшанки з-під пива теж.

— Це що? — темноволоса жінка «злегка за сорок», як вона любила про себе казати, здійняла брови. — П'єш?

— Ні, це Марк заходив.

— Це він молоко приніс? Треба їм сьогодні оладків напекти, давно обіцяла, а руки ніяк не дійдуть.

— Ну напечи, — великодушно сказала я, позіхаючи, — я віднесу.

— Краще б ти напекла, а я віднесла. Однаково...

Не договоривши, мама запнула. Ймовірно, далі мало йтися про те, що я безробітна, справ у мене як кіт наплакав, на відміну від батьків, сестри й навіть діда, який знайшов собі заняття на городі, влаштувавшись туди на повний робочий день.

Але мама моя — жінка вихована, «інтелегентних кровей», як називали її сусідки-бабуськи з нашого двору в Северодонецьку. Висока, статна, з дзвінким голосом, який уже не один рік розповідав дітям про синтаксис та орфоєпію. Мама була вчителькою. Зазвичай тактовною та емпатичною.

— Я буду щиро вдячна, якщо обід сьогодні приготуєш ти, — мама тактовно змушувала мене стояти біля іржавої плити.

— Ма, у школі ж канікули почалися. А в тебе — відпустка, — спробувала я поторгуватися.

— Підсумкові звіти ніхто не скасовував, — мама торгуватися не любила.

— Я хотіла сьогодні попрактикуватися в малюванні.

— На голодний шлунок практикуватися неефективно.

— Може, я за продуктами сходжу, а Софка щось приготує?

— Софія готувала вчора. І продукти вдома є.

— Яка чудесна новина.

Останню саркастичну репліку мама не почула, бо зникла за дерев'яними дверима хати, завершивши програшну (для мене) дискусію.

— Почуваюся підліткою, у якої почався бунтівний період, — пробурмотіла я, встаючи з крісла.

На відміну від своєї сестри Софи, я не любила готувати. Як взагалі може подібатися чистити картоплю чи відрізати від курячого філе прожилки? Риторичні запитання, які зависали в повітрі щоразу, коли я заходила на кухню.

Вдома, у Северодонецьку, я намагалася максимально полегшити цей процес. Мультиварка, духовка, блендер, посудомийна машина. У селі ж із кухонної техніки був лише вживаний холодильник. А ще — сковорідка й чайник, який пережив не одне покоління селян.

— Невдячна ти свиня, Євро, — гмикнула я собі під ніс і дістала півлітрову банку з кефіром, іншою рукою гуглячи рецепт оладків, бо рецепти в моїй голові ніколи не затримувалися. Мабуть, мозок видаляв їх, позначаючи як спам.

Далі день ішов, ніби у звичайному ритмі. Батько працював — він репетитор англійської, сестра писала конспекти, мама чомусь вирішила помити вікна, а дід, натягнувши улюблений капелюх з емблемою Nike, полював на овочі на невеликому клаптику чорнозему.

— Пішла до Марка, — балансуючи тарілкою з оладками, крикнула я. — Якщо хтось отруїться, я не винна.